

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

geslaagde traumabehandeling aanzienlijk vergroot. De rol van systeemtherapie blijkt cruciaal. Om de stabilisatiefase succesvol te doen verlopen is inbedding in een systeembenadering een noodzakelijke voorwaarde.

Annelies Onderwaater

Literatuur

Greenwald, R. (2005). *Child trauma handbook. A guide for helping trauma-exposed children and adolescents*. Binghamton, NY: Haworth

Press.

Spierings, J. (2009). Stabilisatie, een gestructureerd programma voor taxatie en interventie. In E. ten Broeke, A. de Jongh, & H.-J. Oppenheim (red.), *Praktijkboek EMDR* (pp. 119-137; pp. 429-436). Amsterdam: Pearson Assessment and Information.

Struik, A. (2010). *Slapende honden? Wakker maken!* Amsterdam: Pearson Assessment and Information.

Zwaan, K. (2011). SoS, Signs of Safety, solistisch of systemisch. *Systeemtherapie*, 23(3), 175-177.

Back to the roots

Studiedag van de Belgische Vereniging voor Relatietherapie, Gezinstherapie en Systeeminterventie, 18 maart 2011 te Antwerpen.

Nu we als systeemtherapeuten een identiteitscrisis doormaken, is het zinvol eens te bekijken waar we vandaan komen. Want wat zijn we nu feitelijk: systeemtherapeuten, relatietherapeuten, gezinstherapeuten, narratieve therapeuten, iets anders of alles tegelijkertijd? Werken we het best 'evidence-based', 'practice-based' of beide, en hoe moet dat dan? Doet een methodiek er echt toe of dient zij enkel als opstapje voor het uitbouwen van een therapeutische relatie die er echt toe doet, wat dit dan ook zou

mogen betekenen? Misschien vinden we in onze 'wortels' wat identiteit en gemeenschappelijkheid terug, dingen die ons verbinden, op zich al belangrijk voor systeemtherapeuten. De Belgische Vereniging voor Relatietherapie, Gezinstherapie en Systeeminterventie (BVRGS) nodigde twee sprekers uit. Daarnaast was er een aanbod aan allereerste workshops. Ik beperk mij in dit verslag tot de twee centrale sprekers.

Bavelas (voorheen Beavin) is vooral bekend als medeauteur van de klas-

sieker *De pragmatische aspecten van de menselijke communicatie* (Watzlawick, Jackson, & Beavin, 1967). Zij is emeritus professor psychologie aan de universiteit van Victoria in Canada en doet voornamelijk experimenteel onderzoek naar microprocessen in communicatie. Bavelas sprak dan ook als onderzoeker en niet als therapeut. Ze begon met een korte historische schets over het belang van de verschuiving in de wetenschap van een individualistische/reductionistische benadering naar een systeembenadering. Deze verschuiving deed zich ook voor in de psychotherapie, maar ging gepaard met een fundamentele fout, namelijk dat men psychopathologie van het individu en de persoon ging toekennen aan het gezin (bijvoorbeeld het 'psychosomatische gezin'). Deze reïficatie van het gezin gebeurt nog steeds in sommige gezinstherapeutische kringen. Bavelas is hier zeer duidelijk over: dit is geen systeemdenken. Integendeel, systeemdenken betekent voor haar dat men het accent legt op de communicatieve processen tussen mensen. Zij benadert deze tussenmenselijke processen als sequentiële interacties van communicatief verbaal en non-verbaal gedrag. Haar focus ligt dus zeer sterk op gedragssequensen. Deze dialoog tussen mensen noemt ze wel collaboratief en co-constructivistisch, waarbij 'co-constructie' hier enkel betekent dat de personen in de dialoog elkaar proberen te begrijpen.

Dit proces van co-constructie wordt ook *grounding* genoemd en betreft het microproces waarin A communiceert naar B, waarop B communicatief reageert hoe hij of zij het begrepen heeft en waarop A vervolgens bevestigend of ontkennend antwoordt. Dit proces van grounding kan ook toegepast worden in een psychotherapeutische praktijk. Aangezien de psychotherapeut deel uitmaakt van het systeem en bijgevolg van de communicatieve processen kan hij of zij in dit proces van grounding verandering aanbrenge(n), door bijvoorbeeld al dan niet in te gaan op een bepaalde betekenis die gepresenteerd wordt in het communicatieve gedrag.

Bavelas illustreerde dit aan de hand van een videofragment van een partnersgesprek met Insoo Kim Berg als psychotherapeut. Naast de inhoudelijke boodschap van Bavelas, waarover men al dan niet bedenkingen kan hebben, bijvoorbeeld door de nogal mechanistische en weinig gecontextualiseerde benadering van communicatie, vond ik het zeer belangrijk hoe Bavelas het belang van het fundamentele wetenschappelijke onderzoek onderstreepte voor een systeemtherapeutische praktijk. Ook dat is 'back to the roots', aangezien de systeemtherapie haar wortels heeft in het fundamentele onderzoek. Momenteel bestaat er een rijkdom aan fundamenteel relatie- en gezinsonderzoek waarin weinig systeem-

therapeuten echt geïnteresseerd zijn. Als systeemtherapeuten al geïnteresseerd zijn in onderzoek, beperkt deze interesse zich meestal tot uitkomst- of procesonderzoek van therapie.

Een heel ander verhaal kregen we van de tweede spreker Frans Boeckhorst, psycholoog/psychotherapeut, opleider en supervisor van de Nederlandse Vereniging voor Relatie- en Gezinstherapie. Samen-

gevat komt Boeckhorsts betoog hierop neer. De geschiedenis van de systemische therapie wordt gekenmerkt door vernieuwingsonrust (wat een schitterend woord!). Dit betekent dat men gevestigde denkpistes snel verlaat om nieuwe theoretische perspectieven te omarmen, die al even snel verlaten worden voor weer iets nieuws. Gevolg van deze vernieuwingsonrust is dat de systeemtherapie overspoeld wordt door allerhande concepten en praktijken, een situatie die Boeckhorst omschrijft met de term 'meerstemmigheid'. Onderzoek toont aan dat ons bewustzijn niet te veel meerstemmigheid aankan. Bijgevolg leidt meerstemmigheid tot betekenisarmoede, verlamming, en gebrek aan samenhang.

In dit verband pleit Boeckhorst voor het belang van routines en meer concreet voor de waardevolle routines

in het klassieke systeemdenken. Door 'back to the roots' te gaan, zullen we minder overrompeld worden door meerstemmigheid en kunnen we de kwaliteiten van het klassieke systeemdenken herwaarderen. De volgende kwaliteitsvolle routines werden vermeld: de focus op observeerbare

***...de geschiedenis van
de systeemtherapie
wordt gekenmerkt door
vernieuwingsonrust...***

interacties en communicatieve wederkerige gedragssequensen (zie ook Bavelas), het belang van het niet-verbale, het belang van 'gevoelde' of

preverbale betekenisgeving in plaats van discursieve (post-hoc beredeneerde) betekenisgeving, de focus op synchronisatie en circulariteit van interacties, en het belang van analoge communicatie en betekenisgeving (het metaforische tussen en achter de inhoudelijke lijnen). Deze scherpe analyse van Boeckhorst geeft zeker stof tot nadenken. Kan een herwaardering van de routines ons weer wat gemeenschappelijke identiteit geven? Kunnen we routines als fundament gebruiken waarop recentere ontwikkelingen zich kunnen enten? Of hoe kunnen routines zelf zich verder ontwikkelen? Routines doen ons zeker vertragen en nadenken over waarmee we bezig zijn, wat voor mij de kernboodschap was van deze studiedag.

Jan De Mol

